

СВЕТИ МАКСИМ ИСПОВЕДНИК

400 ГЛАВА О ЛЈУБАВИ

Важна напомена:

из техничких разлога изостављене су све напомене преводиоца.

Стотина трећа

1. Благоразумна употреба појмова и ствари рађа целомудреност, љубав и знање, а неразумна распусност, мржњу и незнање.

2. „Поставио си преда мном трпезу" (Пс. 23, 56), итд. „Трпеза" овде означава делатну врлину, коју је припремио Христос (трпљењем нашим) спрам оних који нас вређају. А „уље" које помазује ум, (означава) созерцање твари. „Чаша Божја" познање Бога; „милост" Његова Логоса Његовог и Бога. Јер Он (Логос Божји) својим оваплоћењем „прати нас у све дане", док не задобије све оне који се спасавају, као (некад) Павла (в. Флп. 3, 12). „Дом" пак, означава Царство

(Божије) у које ће dospети сви Свети; а „дужина дана“ вечни живот.

3. Злоћа душевних сила показује нам се због злоупотребе истих, тј. њене жељне, афективне и разумне силе. Злоупотреба разумне силе је незнање и неразумност, а афективне и жељне мржња и раскалашност. А правилна употреба ових (сила) је: знање и мудрост, љубав и целомудреност. Ако је то тако, онда ништа од Богом сазданих бића и догађаја није зло.

4. Нису јела зла, већ стомакоугађање; нити рађање деце већ блуд; нити новац већ среброљубље; нити слава већ сујета (празнославље). Ако је дакле тако, онда у бићима (самим по себи) ништа није зло, до злоупотреба (истих), која се догађа због немарности ума за природно обделавање (душевних сила).

5. По блаженом Дионисију (Ареопагитском), зло у демонима је следеће: гнев неразуман, жеља безумна, маштање пренагло (= дрско). А неразумност, безумље и наглост (= дрскост) код разумних

бића јесу лишавања разума, ума и опрезности. А ова лишења су каснија од поседовања. Према томе било је (времена) када је у њима (демонима) постојао разум, ум и благочестива опрезност. А ако је тако, онда ни демони нису по природи зли, него су постали зли од злоупотребе (својих) природних сила.

6. Једне од страсти рађају само раскалашност, друге само мржњу, а неке и раскалашност и мржњу.

7. Многоговорљивост и сладокусност (уживање у добрим јелима) узрок су раскалашности, а среброљубље и сујета мржње према ближњему. Док је њихова мајка себељубље (грчки: филафтија - узрок обојега (тј. и раскалашности и мржње).

8. Себељубље је страсна и неразумна љубав према телу, којој се противе љубав и уздржање. Онај који поседује себељубље има и све остале страсти.

9. „Нико, каже Апостол, не омрзну своје тело" (Еф. 5, 29), него га изнурава и савлађује (I Кор. 9, 27),

не дајући му ништа више сем хране и одела (I Тим. 6, 8), па и то само онолико колико је неопходно за живот. Тако, дакле, неко га и љуби (своје тело) бестрасно као слугу божанских (ствари), храни га и греје и тиме задовољава потребу његовим најнужнијим потребама.

10. Оно што неко љуби, свакако настоји и да му служи. Ако дакле неко Бога љуби, настоји свакако да чини оно што је Њему мило, а ако тело онда чини оно што је угодно телу.

11. Богу су угодна љубав, целомудреност, созерцање и молитва; а телу стомакоугађање, раскалашност и све оно што овима погодује. Отуда „који су у телу не могу Богу угодити" (Рим. 8, 8), „а који су Христови, распеше тело са страстима и жељама" (Гал. 5, 24).

12. Ум ако се окрене према Богу, има тело (своје) за слугу и не даје му ништа више сем што му је неопходно за живот; а ако нагне телу, постаје сам роб страстима, и старање о њему (телу) увек чини у похотама (Рим. 13, 14).

13. Ако хоћеш да се избавиш од помисли, пази се од страсти и тада ћеш их (тј. помисли) лако протерати из ума. Дакле, у вези помисли блуда пости, бди, труди се, самуј. У вези пак гнева и туге, презири (помисли) славе и бешчашћа материјалних ствари; а односно злопамћења моли се за онога који те је увредио и избавићеш се.

14. Не упоређуј себе са најслабијима од људи, него боље узрастај заповешћу о љубави. Јер, упоређујући себе са најслабијима, упашћеш у бездан високоумља; а узрастајући (у љубави), напредујеш у висину смиреноумља.

15. Ако стварно држиш заповест о љубави према ближњем, зашто због нечега што те жалости показујеш горчину према њему? Није ли очигледано да претпостављајући пролазне ствари, и држећи се њих, нападаш брата (свог).

16. Не цене људи злато толико нужде ради, колико што оно служи њима за многа уживања.

17. Три су узрока љубави према богатству: сластољубље, сујета и неверје. Али гори од прве две јесте неверје.

18. Јер сластољубац воли сребро да би (помоћу њега) разблудно живео. Сујетљивац пак да би се њиме прославио. А неверник да би га сакрио и чувао, бојећи се (долазеће) глади, или старости, или болести, или прогонства, и више се узда у њега (своје сребро) него ли у Бога Творца сваке твари и Промислитеља, до последњих и најситнијих бубица.

19. Четири су врсте људи који сабирају богатство: тројица напред поменута, и (четврти је) домоуправитељ. Очигледно је да само овај правилно сабира (богатство), да му, делећи сваком по потреби, никад не застане.

20. Све страсне помисли или надражују жељни део душе, или афективни (део) узнемирују, или разумни помрачују. Отуда се догађа да ум ослепљује за духовно созерцање и молитвено усхођење. Тога ради монах је дужан, а особито исихаста, да тачно пази на своје

помисли, и њихове узроке да препознаје и одсеца. Тако треба знати, да жељни део душе надражују страсна сећања на жене, а узроци томе (сећањима) су неумереност у јелу и пићу, као и често и неразумно контактирање са женама. Њих (та сећања) сасеца глад и жеђ, бденисање и повученост. Афект (осећање) опет узнемирује страсна сећања на оне који су нас увредили, а узроци томе су: сластољубље, сујета и љубав према материјалним стварима. Јер овим се острашћени жалости или као онај који је (наведених ствари) лишен, или као онај који није успео (да их стекне). Ове пак (узроке) одсеца презрење и омаловажавање (речених) из љубави према Богу.

21. Бог познаје самога себе. Познаје и саздања своја. И свете Силе знају Бога, познају и саздања Божија, али свете Силе знају Бога и створења Његова не тако као што Бог зна себе и своја створења.

22. Бог зна Самога себе из своје блажене суштине, а своја створења из своје премудрости којом је и у

којој је све створио. А свете Силе знају Бога по заједничарењу, Њега који је изнад сваког заједничарења. Његова пак створења познају поимањем у њима логоса (= логосности, логичности).

23. Саздања (Божија) су изван ума, а он прима у себе (само) њихове логосе (= поимања). Но тако не бива у односу на Бога вечног, безграничног, неописивог, Који је даровао бићима и постојање (битије), и добро биће (благодбитије) и вечно биће (бесмртност).

24. Разумно и мислено биће причешћује се (заједничари) Бога светога, мислима Његове доброте и премудрости, својим битисањем и способношћу за врлину (благодбитије), као и благодаћу за бесмртност (вечнобитије). Оно (разумно биће), дакле, благодаћу познаје Бога, а Његова створења (познаје) поимањем, као што је речено, постојеће у тварима творачке премудрости, која је одсликана у уму као гола и безлична.

25. Бог приводећи у постојање разумну и мисаону суштину, по

највишој својој доброту, предао је овим бићима четири своја својства која их одржавају, чувају и спасавају: постојање (битије), бесмртност (вечнобитије), доброту (благобитије) и премудрост. Прва два је предао суштини, а друга два слободној вољи. Суштини дакле (даровао је) постојање и бесмртност, а слободној вољи доброту и премудрост, да би оно што је Он (Бог) по суштини, твар постала по заједничарењу. Зато се каже да смо постали по образу и по подобију Бога. По образу, дакле, као биће, Онога Који Јесте, и као бесмртно биће, Онога Који Вечно постоји, према и не беспочетно, него по бескрајности; а по подобију као добар Доброга, и као премудар Премудрога, бивајући по благодати оно што је Бог по суштини. Дакле, по образу Божјем је свако разумно биће, а по подобију само добри и мудри.

26. Сва разумна и мислена твар задељена је на двоје, тојест на анђелску и човечанску природу. И сва анђелска природа дели се опет на две главне групе и стада: свете и

проклете, тј. на свете Силе и нечисте демоне. И сва људска (природа) дели се такође на само две опште групе, кажем: на побожне (благочестиве) и безбожне (нечестиве).

27. Бог будући као самопостојање, самодоброта и самопремудрост, или тачније рећи и изнад свега тога, ништа нема себи супротно. А све твари, имајући постојање по благодати и заједничарењу (са Богом), разумна пак и мислена бића (имајући још) и могућност доброте и премудрости, имају и своје супротности: постојању непостојање, а могућности за доброту и премудрост зло и незнање. И док постојање вечно или непостојање свих тваријесте у власти (њиховог) Творца, дотле заједничарење у доброту и премудрости или незаједничарење, постоји у вољи разумних бића.

28. Грчки филозофи говорећи да суштина (створених) бића од вечности сапостоји са Богом, а да су од Њега добили само својства (облике постојања), веле да природи нема ништа супротно, него

супротности постоје само својствима. А ми кажемо (тј. Црква) да само Божанска суштина нема ништа себи супротно, као вечнопостојећа и бесконачна, која вечност дарује другим (природама), докје природи (створених) бића супротно небиће, и у власти Самопостојећег (Бића = Бога) постоји њихово вечно биће или небиће, јер су „неизменљиви Његови (Божји) дарови" (Рим. 11, 29). Отуда природа створених бића и постоји вечно и постојаће Сведржитељском силом држана, иако има небића за (своју) супротност као што је речено, као она којаје из небића у биће (Богом) произведена, и у вољи Његовој има своје биће или небиће.

29. Као што је зло недостатак добра и незнање недостатак знања, тако је и небиће недостатак бића, али не Самобитног бића (Бога), јер оно нема своје супротности, него бића које постоји заједничарењем са Самобитним бићем. И док прва два недостатка (тј. доброте и знања) зависе од слободне воље створених бића (тј. људи), дотле недостатак другог (тј. самог постојања бића)

налази се у вољи Творца, Који по доброту (својој) хоће да створења вечно постоје и од Њега вечно примају добро.

30. Сва створења су или разумна и мислена, која су пријемчива за супротности, тј. врлине и зла, знања и незнања, или разна тела која су од супротности састављена, тј. од земље, ваздуха, ватре и воде. И док су прва потпуно бестелесна и нематеријална, иако су нека од њих и удружена са телима, дотле су друга састављена само из материје и облика.

31. Сва тела су по природи (својој) непокретна. Покрећу се, пак, душом: једна разумном, друга неразумном, а нека безосећајном. (Људи животиње биљке).

32. Од душевних сила, једна је која храни и узраста (тело), друга која изазива маштања и нагоне (афекте), а трећа разумна и мисаона. Биљке (растиње) заједничаре само у првој, у другој заједно са овом (првом) неразумне животиње, а у трећој заједно са прве две људи. Прве две силе су трулежне (пропадљиве), док

се трећа показује нетрулежном и бесмртном.

33. Свете Силе (= Анђели) предајући једне другима (божанску) светлост, предају и људској природи или од своје врлине или од свога знања. Та врлина је богоподобна доброта, по којој добро чине и сами себи и једни другима (= виши чиновни нижима) и нижим бићима (= људима) чинећи их боголикима. А што се тиче знања, (предају) неко више знање о Богу, као рецимо у Псалму: „Ти си, Господе, највиши до века" (Пс. 92, 8) или о телима нешто дубље (знање), или о бестелесним (бићима) нешто тачније, или о промислу одређеније, или о суду јасније.

34. Нечистота ума јесте прво да има нечисто знање; друго да не познаје нешто од постојећег (говори овде за људски ум, јер није својство ангелског ума да не зна штогод од појединачног); треће да има страсне помисли и четврто да пристаје на грех.

35. Нечистота душе је да не делује по природи, јер из тога се рађају у уму страсне помисли. А тада делује

(душа) по природи, када њене
страсне силе, афект кажем и жеља,
остану бестрасне при нападу ствари
и мисли о њима.

36. Нечистота тела је грех делом
(учињен).

37. Тиховање (истински) воли онај
који је непристрастан према било
чему светском; и све људе воли онај
који не воли ништа што је људско; и
познање Бога и божанских ствари
има онај који се не саблажњава
ничим, било гресима (људским),
било подозривим помислима (о
људима).

38. Велико је (дело) бити
непристрастан према стварима; али
је много веће остати бестрастан у
помислима о њима.

39. Лзубав и уздржање држе ум
бестрастани према стварима и према
помислима о њима.

40. Ум богољупца не ратује ни
против ствари ни против помисли о
њима, него против страсти које су
повезане са помислима. Тојест, он не
ратује против жене, нити против

увредиоца, нити против помисли о њима, него против страсти која је са тим помислима повезана.

41. Сав рат монаха против демонаје, да би одвојио страсти од помисли, јер друкчије не може посматрати ствари бестрасно.

42. Друго је ствар, а друго помисао (о њој), а друго страст. Ствар је нпр. човек, жена, злато и остало. Помисао је нпр. голо сећање нечега од реченога, а страст, нпр. неразумна љубав или безрасудна мржња према нечему реченом. Против страсти је, дакле, монахова борба.

43. Страсна мисао је помисао сложена од страсти и мисли. Одвојимо страст од мисли и остаће проста (гола) помисао. А одвајамо их љубављу духовном и уздржањем, ако хоћемо.

44. Врлине одвајају ум од страсти; духовна созерцања од простих (голих) помисли; а чиста молитва узноси га самоме Богу.

45. Врлине (бивају) ради познања створења; знање ради онога који

сазнаје; а онај који сазнаје ради
Онога који се несазнајно сазнаје и
Који је изнад (сваког) сазнања.

46. Преизобилни Бог увео је
створења у биће (= постојање), не
што би у било чему имао потребу,
него да би она уживала
заједничарећи у Њему аналогно
(својој пријемчивости), а Он да се
радује за дела своја (Пс. 104, 31),
гледајући њих да се веселе и да се
увек ненасито сите (Његовим
даровима).

47. Свет има много сиромашних
духом, али не као што доликује; и
много оних који плачу, али због
(претрпљене) штете у богатству или
губљења деце; и много кротких, али
према нечистим страстима; и много
оних који гладују и жеђују, али за
отимачином туђега и неправедном
коришћу; и много милостивих, али
према телу и ономе што је за тело; и
чистих срцем, али ради сујете; и
миротвораца, али оних који
подчињавају душу телу; и много
прогнаних, али као неуредних; и
много ружених, али због срамних
грехова. Али су блажени само они

који ради Христа и по Христу све ово и чине и подносе. Зашто? „Јер је њихово царство небеско, и они ће Бога видети", итд. (Мт. 5, 312). Тако дакле, нису блажени они зато што ово чине или подносе, јер и они напред речени исто то чине, него што ради Христа и по Христу то чине и подносе.

48. У свему што ми чинимо, као што је много пута речено, Бог истражује циљ, да ли ради Њега или ради чега другог то чинимо. Када, дакле, хоћемо да учинимо нешто добро, треба да имамо циљ не човекоугађање, него Бога, да би увек гледајући у Њега, све чинили Њега ради, да не би и труд поднели и плату изгубили.

49. За време молитве избаци из ума свога и прости помисли о људским стварима и созерцање свега створенога, да не би маштајући о горим (стварима) отпао од Оног који је несравњиво бољи од свега постојећег.

50. Ако Бога истински заволимо, љубављу ћемо овом страсти одбацити. А љубав према Њему је да

претпоставимо Њега свету и душу телу, у презирању светских ствари, посвећујући се Њему свагдашњим уздржањем, љубављу, молитвом, псалмопјенијем итд.

51. Ако посвећујући се Богу, дуго време будемо бринули о страсном делу душе (жељном и афективном), нећемо више застрањивати због напада (злих) помисли, него тачније поимајући њихове узроке и одсецајући их, обазривији постајемо, тако да се на нама испуњава (реч Пророка) „Око моје гледа у непријатеље моје, и о безаконцима који устају на мене слуша ухо моје" (Пс. 92, 11).

52. Када видиш свој ум да се побожно и праведно бави светским помислима, знај да и тело твоје чисто и безгрешно (пребива). А када видиш ум да се у мислима бави гресима, и то не пресечеш, знај да и тело твоје неће дуго задоцнити да падне у исте (грехе).

53. Као што тело има свет ствари, тако и ум има свет мисли; и као што тело блудничи са телом жене, тако и ум блудничи са помишљу о жени

маштаријама свога сопственог тела,
јер мисаоно види облик свога
сопственог тела где се сједињује са
обликом жениног (тела). Исто тако
он се обликом свога сопственог тела
у мислима свети (замишљеном)
облику онога који га је увредио.
Слично бива и са осталим гресима.
Јер оно што чини тело делом у свету
ствари, то чини и ум (мислено) у
свету мисли.

54. Не треба ли се ужаснути,
устрептати или доћи изван себе
умом (када се чује) да „Бог и Отац не
суди никога, него је сав суд дао
Сину" (Јн. 5, 22). И да Син виче: „Не
судите, да вам се не суди" (Мт. 7, 1);
„не осуђујте да не будете осуђени"
(Лк. 6, 37). Или када Апостол слично
вели: „Не судите ништа пре времена,
док не дође Господ" (I Кор. 4, 5), и
„којим судом судиш другога, себе
осуђујеш" (Рим. 2, 1). А људи,
оставивши плач за своје грехе, узели
су суд од Сина, и сами, као
безгрешни, суде и осуђују једни
друге. И док се небо ужасава над
тим, а земља тресе, они се не стиде
будући неосетљиви.

55. Онај који се интересује за туђе грехе или из подозрења суди брата (свога), још није поставио почетак покајања, нити испитивању и познању својих грехова, који су ваистину тежи од гомиле олова, нити је сазнао откуда постаје човек тешка срца „који воли сујету и тражи лаж“ (Пс. 4, 3). Због тога као безуман и као онај који ходи у тами, оставивши своје грехе, машта о туђим (гресима) стварним или замишљеним из подозрења.

56. Себељубље, као што је много пута речено, бива узроком свих страсних помисли. Јер из њега се рађају три најглавније (страсне) помисли жељног дела душе: стомакоугађање, среброљубља и сујете (празнославља). Из стомакоугађања рађа се помисао блуда, из среброљубља помисао лакомства (= многостјажанија), а из сујете помисао гордости. За понеком од ове три, следују све остале страсне помисли, као: помисао гнева, туге, злопамћења, унинија, зависти, оговарања итд. Ове дакле страсти везују ум материјалним стварима, свлаче га на

земљу и притискају га слично претешком камену, иако је он (ум) по природи лакши и бржи од огња.

57. Почетак свих страсти је себељубље, а крај гордост. Себељубље је, пак, неразумна љубав према телу. Онај који је њега одсекао (од себе), одсекао је уједно и све страсти које су из њега.

58. Као што су телесни родитељи пристрасни према деци својој, тако је и ум природно пристрастан (према) својим мислима. И као што пристрасним родитељима њихова деца изгледају најпристојнија и најлепша, иако су (у стварности) она најдостојнија подсмеха, тако и неразумном уму његове помисли, иако су најружније, изгледају најмудрије. Али (истински) мудроме (човеку) не изгледају тако његове мисли, него чак и када је потпуно уверен да су (оне) истините и добре, тада поготову не верује своме суду, него поставља друге мудраце за судије својих мисли, „да узалуд не трчи или не би трчао" (Гал. 2, 2), и од њих прима потврду (о исправности својих мисли).

59. Када победиш неку од бесчестнијих страсти, као нпр. стомакоугађање или блуд, или гнев или лакомост, одмах напада на тебе помисао сујете, а ако ову победиш, прихвата те помисао гордости.

60. Све срамне страсти које владају душом, изгоне из ње помисао сујете. А када оне буду побеђене, поново повраћају у душу сујету.

61. Сујета рађа гордост, било изгоњена из душе, било задржавана у њој. Изгоњена ствара надменост (самомњење), а задржавана разметљивост.

62. Сујету избацује (из душе) тајно делање (тј. молитва, и благе и смирене помисли), а гордост приписивање Богу (свих) успеха (у добру).

63. Онај који се удостојио познања Бога, и окусио богато сладост која из тога произилази, он презире све сладости које се рађају из жељног дела душе.

64. Онај који жели земаљска блага, или жели (укусна) јела, или оно што

служи подстомачним страстима, или људску славу, или имања, или било шта друго што следује иза њих. И ако ум не нађе ништа боље од ових (ствари) на шта би пренео своју жељу, никада се неће усудити да их презре. А неупоредиво боље од ових јесте познање Бога и божанских (ствари).

65. Они који презиру (телесна) уживања, или то чине из страха (од казне Божје), или из наде (на обећана вечна блага), или због (духовног) знања и љубави према Богу.

66. Познање божанских ствари без привржености (к њима), никада неће (моћи) убедити ум да презре материјална (блага), него ће бити слично простом (= голом) помислу о чувственој ствари. Због тога могуће је наћи многе људе који имају велико знање, а ипак се ваљају у телесним страстима слично свињама у блату. Јер очистивши се мало ревновањем и стекавши (нешто) знања, касније оленивши се, постали су слични Саулу, који, удостојивши се царства и (касније) живећи

недостојно, са страшним гневом био је одбачен из њега.

67. Као што проста помисао о људским стварима не приморава ум да презире божанске ствари, тако ни просто (голо) познавање божанских ствари, не убеђује ум да коначно презре оно што је људско, зато што истина сада постоји у сенци и слутњама. Због тога је и нужна та блажена страст свете љубави, која повезује ум са духовним созерцањима и убеђује га да претпоставља материјалним (стварима) нематеријалне, и чулним духовна и божанска (блага).

68. Онај који је одсекао страсти и помисли (на њих) учинио простима, није их већ самим тим и обратио на божанске (ствари), него може се не бити привржен ни људским ни божанским (стварима), што се дешава само делатним (тј. оним на првом ступњу духовног узрастања), који се још нису удостојили (духовног) знања, већ избегавају страсти или из страха од казне или због наде на (будуће) царство.

69. „Вером ходимо а не знањем“ (II Кор. 5, 7), и знање имамо (као) у огледалима и загонеткама. Зато и имамо потребу да се много трудимо у њему, да би дуготрајним изучавањем и бављењем њиме (тј. оним што је божанско) изградили неуклоњиву навику (божанских) созерцања.

70. Ако, одсекавши за неко време узроке страсти бавимо се духовним созерцањима, но не будемо у њима увек боравили, имајући само то за своје занимање, лако ћемо се опет окренути на телесне страсти, не добивши од тога другог плода до голог знања са надменошћу, којој је крај или постепено помрачење самог знања, или потпуно окретање ума на материјалне ствари.

71. Страст љубави је за осуду када се ум занима материјалним стварима; а страст љубави је за похвалу када се (ум) сједињује са божанским (стварима). Јер ум, обично, на којим стварима се задржава, на њих се и протеже, а на које се протеже, према њима негују своју жељу и љубав; било према божанским, себи

сродним и мисленим, било према телесним стварима и страстима.

72. Бог је створио свет невидљиви и (свет) видљиви. Очигледно, Он је створио и душу и тело. Па ако је видљиви свет толико диван, то какав ли је тек невидљиви? А ако је онај бољи од овога, колико ли је тек изнад оба Бог који их је створио? Ако је дакле творац свега (Бог) бољи од свега доброга, из ког разлога ум оставља бољег од свега и бави се оним што је горе од свега? тј. телесним страстима. Очигледно је да то бива (због тога) јер се од рођења (свога) дружи са њима (страстима) и навикао је на њих, а још није стекао савршено искуство Онога који је бољи од свега (тј. Бога). Ако дакле дугим подвигом против телесних уживања и изучавањем божанских ствари, постепено кидајући односе ума са страстима, а напредујући у божанским стварима, ум упознаје и своје (духовно) достојанство и циљ и сву своју чежњу преноси на оно што је божанско.

73. Ко бестрасно говори о гресима брата (свога), чини то из два разлога:

или да би њега исправио, или да би другоме користио. А ако ово говори било њему било другоме без ова два разлога, онда то говори ружећи или исмевајући брата, и такав неће избећи остављеност од Бога, него ће сигурно упасти (поново) било у исти било у други грех, и будући од других изобличен и наружен, посрамиће се.

74. Није исти узрок једног и истог греха код оних који греше делима, него су различити. Друго је, дакле, грешити по навици а друго по уграбљености (тј. изненадно), јер овај (други) нити је пре греха нити после греха имао помисао о њему, а уз то и веома тугује због (грешног) дела. А онај који грешити по навици, чини обратно. Јер он и пре греха није престајао грешити у мислима (фантазирајући о греху), а и после учињеног дела има исто расположење (према греху).

75. Онај који чини врлине из сујете, јасно је да он и знање тражи из сујете. Такав, очигледно нити шта чини нити шта говори ради назидања, него у свему се труди да

улови славу од оних који виде (његова дела) или слушају (његову реч). Та страст избија на видело, када неки од ових напред речених (посматрача или слушача) почну кудити његова дела и речи, а он се тиме веома жалости, не због њих што нису добили назиданье, јер то и није имао за циљ, него што је он (сам) унижен (од њих).

76. Страст среброљубља одавде се показује: када неко радујући се прима, а жалостећи се даје. Такав не може бити (прави) пристав.

77. Неко који страда подноси то из следећих разлога: или ради љубави Божије, или због наде на награду, или из страха од казне, или из страха од људи, или по природи (тј. ради сродника), или ради уживања (која очекује), или ради добити (материјалне), или из сујете, или по неопходности (= по нужди).

78. Једно је уклонити се од (страсних) помисли, а друго је ослободити се од страсти. Неко се много пута уклања од помисли, када нема присутних оних ствари које страсти изазивају. Страсти се пак

скривају у души и при појави одговарајућих предмета одмах се показују. Треба дакле пазити на ум у односу према стварима да би се сазнало према којој он има страст.

79. Онај је прави пријатељ, који жалости и невоље (ближњег) које настају из нужде, као и несреће у време искушења, подноси са њим као своје (невоље) али без буке и узнемирења.

80. Не презири савест која ти увек саветује оно што је најбоље (по тебе). Јер она ти предлаже божанске и анђелске савете и ослобађа те од тајних оскврњења срца и дарује ти смелост према Богу у време смрти.

81. Ако хоћеш да постанеш разборит и умерен и да не робујеш (више) страсти (само) мњење, увек тражи у стварима оно што је сакривено од твога разума. И нашавши многе и различите ствари теби непознате, зачудићеш се твоме незнању и смирићеш своје мишљење (високоумље). А познавши себе, разумећеш многе, велике и дивне ствари. Јер мишљење да се (нешто)

зна, не допушта да се напредује у
знању.

82. Онај заиста жели да се спасе,
који не одбацује лекове лекара. А ти
лекови су муке и жалости које нас
постижу преко разних невоља. Онај
пак који се противи (тим бедама) не
познаје ни шта се овде ради, нити са
каквом ће коришћу отићи одавде.

83. Сујета и среброљубље узајамно
се рађају једна од друге, јер сујетни
се богате, а богати сујетују. Тако
бива код светских људи. Међутим,
монах је више сујетан кад ништа
нема, а ако има новца (сребра), крије
га (од људи), стидећи се што има
ствар која не одговара његовом
чину.

84. Својство сујете монаха је да
сујетује врлином и оним што је
прати. А својство његове гордости је
да се преуноси успесима и да
унижава друге, и да успехе
приписује себи а не Богу. Својство
пак сујете и гордости мирјанина је да
сујетује и преуноси се лепотом и
богатством, снагом и разборитошћу.

85. Успеси мирјана падови су за монахе, и успеси монаха падови су за мирјане. Тако, успеси мирјана су богатство, слава, моћ, раскош, угојеност тела, многодетност, и све што их прати, у које ако монах доспе гине. А успеси монаха су сиромаштво (нестјажаније), незнатност, немоћ, уздржање, патња и све што их прати, у која ако доспе невољно² онај који воли свет, сматра то за велики пад (несрећу) и често је у опасности да намакне себи омчу на врат, а неки су то и учинили.

86. Јела су створена из два разлога: ради исхране и лечења. Они дакле који их употребљавају не са тим намерама, као они што злоупотребљавају дарове Божије дате за употребу, биће осуђени као сластољупци. И у свим другим стварима, злоупотреба (истих) јесте грех.

87. Смиреноумље је непрекидна молитва са сузама и патњама (духовним), јер оно, призивајући непрекидно Бога на помоћ, не допушта да се безумно узда у своју силу и мудрост, нити да се

преузноси над другима, јер то двоје су љуте болести страсти гордости.

88. Једно је борити се са простом помишљу, да не би (она) покренула (одговарајућу) страст, а друго је борити се са страсном помишљу да се не би десило саглашавање. Оба пак вида борбе захтевају недопустити помислима да се задржавају у нама.

89. Туга (жалост) је повезана са злопамћењем. Када дакле ум с тугом (огорчењем) замишља у себи лице брата, очигледно је да има злопамћење према њему. А „путеви злопамтила су у смрти“ (Приче 12, 28), јер сваки који злопамти, преступник је закона (Приче 21, 24).

90. Ако пак ти злопамтиш на некога, моли се за њега и зауставићеш деловање страсти, раздвајајући молитвом тугу (огорчење) од сећања на зло, које ти је (брат) учинио. А поставши човекољубив и испуњен љубављу, потпуно ћеш уклонити страст (злопамћење) из душе (своје). А ако други злопамти на тебе, ти буди благонаклон према њему и смирен и живи добро са њим и

ослободићеш га од (те опаке)
страсти

91. Жалост онога који ти завиди с муком ћеш зауставити. Јер он сматра за своју несрећу оно чему у теби завиди, и немогуће је друкчије зауставити ту завист, до скривањем тога од њега. Међутим, ако то (ствар или врлина) многима користи, а њега жалости, коју ћеш страну пренебрегнути? Потребно је дакле претпоставити корист многих, а по могућности не пренебрегнути ни онога (који завиди). При том недопустити да и сам будеш уловљен од лукаве страсти према њему и покажеш се као онај који се бори не против страсти, него против грешника (страдалника). Зато са смиреноумљем сматрај њега већим од себе, и да му дајеш предност у свако време, на сваком месту и у сваком делу: Своју, пак, завист можеш зауставити, ако се почнеш радовати у ономе чему се радује онај коме завидиш, и жалостити се у ономе чиме се он жалости, испуњавајући (тако) заповест Апостола: „радовати се с радоснима и плакати с плачнима" (Рим. 12, 15).

92. Наш ум се налази између неке двојице, од који сваки чини (саветује) што је њему својствено: један врлину, а други зло; тј. између анђела и ђавола. Но ум има власт и силу које хоће било да следује било да одбаци.

93. Свете Силе (Анђели) подстичу нас на добро, а природна семена (добра) и блага воља (наша) помажу нам (у томе). А демонским нападима потпомажу страсти и (наша) зла воља.

94. Чисти ум некад поучава сам Бог приступајући му; понекад свете Силе које му предлажу добро, а понекад природа ствари коју ум созерцава.

95. Потребно је да ум, који се удостојио (духовног) знања, сачува појмове о стварима бестрасним, созерцања непоколебљивим, а стање молитве непомућеним. Па ипак не може он то увек да одржи будући помрачаван, као димом, телесним нагонима које распаљују демони.

96. Ми се не гневимо на све оно ради чега се жалостимо, јер је више онога што причињава жалост од онога што

изазива гнев. На пример нешто се разбило, нешто се изгубило, неко је умро. У таквим догађајима само се жалостимо, а у другим и жалостимо се и гневимо се, налазећи се у стању нељубомудрија (афилозофије).

97. Ум који прима помисли о стварима, природно се саображава свакој помисли. А када исте ствари посматра духовно, према сваком созерцању преображава се различито. Када се пак нађе у Богу (молитвом), постаје потпуно без облика и без изгледа. Јер када ум созерцава једнообразног (тј. Бога), и сам постаје једнообразан и сав световидан.

98. Она је душа савршена чија се афективна (жељна) сила у потпуности устремила к Богу.

99. Оно је савршени ум, који је савршеном вером непостижно спознавши Несазнајнога, сагледао сва уопште Његова створења, и колико је то доступно мудрима, добио од Бога свеобухватно знање о (Његовом) промислу и суду у њима.

100. Време се дели на три дела (прошло, сада-шње и будуће). И вера се простире на сва три ова дела; нада - наједан (будуће), а љубав на два (са-дашње и будуће). Вера и нада (се простиру) до из-весне границе, а љубав остаје у бесконачне векове и, будући сједињена са надбесконачним, вечито се разраста. Због тога је „већа од свега љубав" (I Кор. 13, 13).

Са грчког превео Еп. Артемије
(Радослављевић)

Труд уложен за унос овог и других текстова није мали. Зато молимо све оне који намеравају да текст преузму и поставе га на своју презентацију да наведу извор (**Православна презентација ВЕРУЈЕМ - <http://www.verujem.org>**). Хвала.